

Xavier Barral i Altet

Edward rex: arhitektonski kontekst u prvoj sceni Tapiserije iz Bayeuxa

Vež iz Bayeuxa, koji se često naziva tapiserijom, iako nije rađen u toj tehnici, je priča o osvajanju Engleske od strane Normana 1066. i, istovremeno, vrijedan izvor informacija o svakodnevnom i vojnom životu toga doba. Nepoznat je točan datum njegove izrade, no 1066. je terminum post quem njegova nastanka. Vež prikazuje, u sedamdeset i dvije epizode, suparništvo za nasljeđivanjem trona engleskoga kralja Edvarda između njegova rođaka Harolda i vojvode Vilima Normanskog. Priča započinje slanjem Harolda u Francusku, a završava bitkom kod Hastingsa, koja će omogućiti Vilimu uspon na prijestolje Engleske s naslovom "Osvajač". Prva scena prikazuje Edvarda Ispovjednika, engleskoga kralja od 1042. do 1066. i donosi natpis „Edward rex”. Edvard je prikazan na prijestolju u svojoj palači s velikim žezlom u ruci dok daje upute dvama Anglo-Saksoncima, od kojih je jedan Harold, kojemu kralj povjerava misiju. Likovi se nalaze ispod luka, unutar arhitektonskog okvira s kraljem u središtu prikaza. Prikazana se arhitektura može povezati s Edvardovom palačom u Westminsteru, kojoj je istovremeno prikazana vanjština i unutrašnjost. Palačom dominira naglašen ulaz, gotovo westwerk na dvije razine, flankiran kružnim kulama po uzoru na gradska vrata. U prizemlju je monumentalni ulaz, a na katu reprezentativni balkon i "solarium", s kojega je vladar mogao kontrolirati otvoreni prostor ispred palače i držati svečane govore, a prema znanim modelima dvorske religijske arhitekture, poput Palatinske kapele u Aachenu. Na drugom je kraju objekta trokatna kula iskorištena za naglašavanje otvorenih vratiju, prikazanih do najsitnijih detalja i s jasno vidljivim metalnim dijelovima. Oblik vratiju, neproporcionalno većih naspram kuli, referira na prikaz polaska delegacije, koju čine Harold i njegovi vojnici, u Normandiju, što, kao način prezentacije, primjećujemo na Trajanovom i stupu Marka Aurelija. Na razini prizemlja, polikromni se ukras može tumačiti na dva načina: kao zidni ukras pročelja i kao grafički prikaz tabulata prostorije iza ulaznoga luka, odnosno vestibula smještenog iza monumentalnih vrata palače. Ova su vrata, između ostalog, prikazana kao svečani ulaz, jednostavnim monumentalnim lukom, koji počiva na bočnim stupovima s odgovarajućim kapitelima i nekoliko stuba koje im prethode. Struktura iznad likova predstavlja krov ili strop neobičnoga oblika, koji se ne pojavljuje u drugim scenama na tapiseriji kao ni u drugim srednjovjekovnim prikazima unutrašnjih prostora ili arhitektonskih okvira drugih reprezentativnih prikaza. U ovom slučaju ne „vidimo“ ravni svod ili vanjski prikaz krovnih tegula, već nam se čini da vidimo tkaninu presavijenu i vezanu u središnjem dijelu, kako pokazuje element na vrhu, trake koji krasi tkaninu te progresivno sužavanje prema vrhu. Smjestiti ovu scenu u dvorište palače i prepoznati u prikazanoj strukturi monumentalni platneni pokrov, poput baldahina, koji prikazu daje svečanu notu, potpuno je u skladu s protokolom toga doba. U članku se analiziraju i geste likova te se predlažu hipoteze o značenju različitih stavova sudionika u sceni s Edvardom.

Prijevod s talijanskoga: Nina Šepić